

3.1.2023

עו"ד דינה דומיניץ
משרד המשפטים

עו"ד עינבל משש
רשות האוכלוסין וההגירה

לכבוד
תת-אלוף פארס עטילה
המינהל האזרחי

בדוא"ל

שלום רב,

הנדון: פנייה דחופה בעניין שעבוד- חוב נוסף לעובדים פלסטינים בהיתר

הרינו פונים אליכם בבחילה ובדחיפות בקשר לתופעה חמורה שאנו לומדים אודותיה בשבועות החולפים, ובכדי לדרוש התמודדות מהירה ותקיפה:

- כידוע, החל מיום 1.1.2023 הונחו מעסיקי עובדים פלסטינים להעביר את שכרם של עובדיהם ישירות לחשבונות הבנק. אנו כמובן מברכים על צעד זה, וחושבים שהוא צעד הכרחי ומתבקש בתנאי ההעסקה הקיימים, הן לצורך מיצוי זכויות העובדים; הן להפחתת תשלומי השכר ב"שחור" שאינם מדווחים ומבוטחים; והן ליכולת המעקב והאכיפה אחר תופעת הסחר בהיתרי עבודה.
- ביחס להיבט האחרון, אין מחלוקת כי העברת השכר לחשבונות הבנק והפיקוח אודותיה, היתה החלטה בעלת פוטנציאל משמעותי במאבק בתופעת הסחר בהיתרים. מאבק אשר יש לומר, נוהל עד כה בצעדים רפים, במשאבי אכיפה אפסיים, ובחוסר ענין מופגן.
- מדיווחים מהימים האחרונים עולה כי מתווכי ההיתרים והמעסיקים הפיקטיביים, מסתמכים על חוסר העניין שהופגן עד כה בטיפולכם בתופעה חמורה זו, ונערכו אליו בהתאם. מתברר, כי מעובדים פלסטינים אשר עד כה נגבו "רק" דמי תיווך חודשיים בעבור היתר העבודה שלהם, בגובה אלפי שקלים, נגבים כעת – נוכח חובת מוכר ההיתר להעביר כספים לחשבון הבנק של עובד שלמעשה הוא אינו מעסיק אותו – אלפי שקלים נוספים, לעתים בהמחאות דחיות, כמה ימים לפני העברת השכר. ראו למשל הפרסום הבא של מתווך מאזור חווארה, אשר מודיע לכל העובדים אשר קונים דרכו היתרי עבודה, כי התנאי להמשך העבודה איתו החל מינואר, הוא הפקדת סכום של 4,500 ₪ או מתן המחאה דחוייה בסכום זה, תוך הבטחה שהסכום יוחזר לעובד עם תשלום ה"שכר" לכאורה לחשבון הבנק:

עו"ד מיכל תג'ר - טל. 054-5600536 פקס. 03-6407422 דוא"ל michaltadger@post.tau.ac.il

התכנית לחינוך משפטי קליני, הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן • אוניברסיטת תל אביב, רמת אביב, תל אביב 6997801
The Clinical Law Program at the Buchmann Faculty of law • Tel Aviv University, Tel Aviv 6997801 Israel

4. כך יוצא, שבמציאות בה כשליש מהעובדים הפלסטינים נאלצים לשלם דמי תיווך עבור ההיתרים, ההחלטה המבורכת בדבר אופן תשלום השכר מעצימה באופן דרמטי את פגיעותם וניצולם של העובדים הפלסטינים בהיתר אשר נוכח מחדלי המדינה תלויים במתווכי עבודה כדי לממש את זכאותם לעבוד בישראל. גם בלא שעבוד נוסף, נדרשו כידוע העובדים לתשלומים גבוהים למתווכי עבודה מדי חודש, אולם תוספת זו של תשלום המחאות או מזומן **מראש**, מביאה אותם לרף שעבוד אשר אינו עולה בקנה אחד עם מחויבותה הבינלאומית של ישראל להיאבק בסחר בבני אדם.
5. יצוין, כי שעבוד מסוג זה היה אחד מסממני העבירות מתחום הסחר בבני אדם אשר הוכנסו לחוק העונשין בשנת 2006, כפי שהוזכר אף בדברי ההסבר להצעת החוק דאז:

"בשנים האחרונות רווחת בחברה הבין-לאומית תופעה חמורה בהיקפה של סחר בבני אדם, המגיעה לממדים של תעשיית "עבדות מודרנית". תופעה זו התפתחה על רקע של עוני, גידול בילודה בארצות מתפתחות ... המהווים קרקע פוריה לגורמים עברייניים לשדל אנשים מאותן ארצות מתפתחות להגר לארצות רווחה, תוך הבטחה שמהלך זה ישפר את חייהם ואת חיי בני משפחותיהם... בין התנאים הטיפוסיים המאפיינים את תנאי העסקתם של אותם "עבדים" נמנים עבודה במשך רוב שעות היממה, ניתוק ממוקדי תמיכה חיצוניים, עיכוב דרכונים, הפעלת תרמית, אלימות, כוח או אמצעי לחץ אחרים נגדם, כליאתם ומתן תשלום זעום בעד עבודתם. **כלי הזוכה לשימוש נפוץ בידי הסוחרים הוא "שעבוד חובות" שבמסגרתו נדרש המשועבד לפצות את מעבידו על הוצאות הבאתו וכלכלתו**" (ההדגשות אינן במקור).

6. התופעה יוצרת מצב חדש ביחס לעובדים הפלסטינים, שעוד לפני שהחל העובד לעבוד, הוא כבר נתון תחת חוב המגיע או עלול להגיע למלוא שכרו הצפוי מהעבודה. זוהי שלילת חירות כלכלית, ופרקטיקה שלטעמנו עונה להגדרה המשפטית הבינלאומית לעבודת כפייה. זאת באופן מיוחד כאשר היא מופיעה – כפי שקורה במקרים רבים בהעסקת העובדים הנדונים – לצד אגד של הפרת זכויות, פגיעה בבריאות או בבטיחות, שליטה והגבלות תנועה (אודות צבר הקריטריונים במדריך דלפי - Operational indicators of trafficking in human beings, Results from a Delphi survey implemented by the ILO and the European Commission).
7. נוכח חומרת הדברים ועיתויים המידי, נבקשכם להודיענו לאלתר כיצד בכוונתכם לגדוע תופעה חמורה זו, ואילו כלי אכיפה וצוותי אכיפה יופעלו ויתוגברו לצורך הדבר.

אלעד כהנא, עו"ד
קו לעובד

בברכה,
איה ברטנשטיין, עו"ד
מען-ארגון עובדים

מיכל תג'ר, עו"ד
הקליניקה לזכויות עובדים, אוני' ת"א

העתקים:
עו"ד שירי לב רן לביא, הממונה על זכויות עובדים זרים, משרד הכלכלה והתעשייה
ד"ר חגי אטקס, בנק ישראל
עו"ד הילה טנא גלעד, ייעוץ וחקיקה, משרד המשפטים
מאיר דוד, מינהל הסדרה ואכיפה, משרד הכלכלה והתעשייה
שמעון זינגר, מנהל אכיפה על מעסיקים, רשות האוכלוסין וההגירה